

**РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ**

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

Јуни 2008 година

Сектор за макроекономска политика

Скопје, август 2008 година

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО ЈУНИ 2008 ГОДИНА

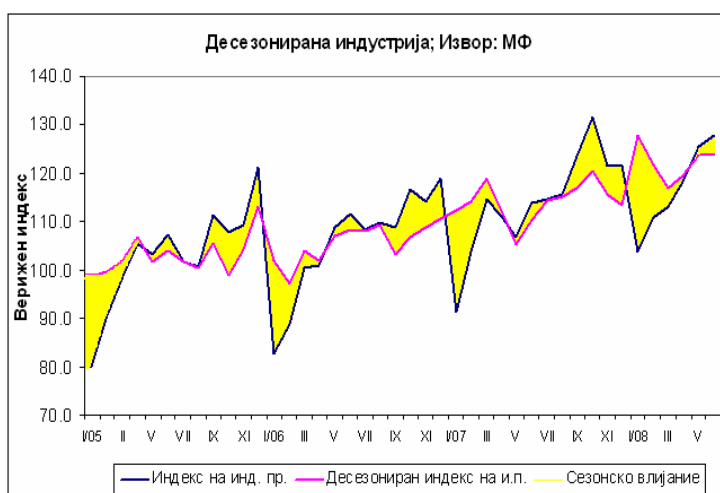
- **Силен раст на индустриското производство од 12,3% на годишна основа и 1,7% на месечна основа**
- **Зголемени трошоци за живот за 10,1% на годишна основа, главно поради пораст на трошоците за исхрана за 19,2%**
- **Зголемен извоз на стоки (во доларска вредност) за 27,8% во првата половина од 2008 година, со истовремен пораст на увозот на стоки за 57,5%**
- **Раст на приходите на Централниот буџет за 21,9% во првата половина од 2008 година, со истовремен раст на расходите за 18,7% (силен раст на капиталните расходи од 118,9%)**
- **Кредитниот раст во јуни 2008 година бележи забавена динамика од 42,1% на годишна основа. Вкупните депозити го продолжија трендот на намалување на стапката на раст, така, во јуни 2008 година истите забележаа пораст од 18,7% на годишна основа.**
- **Продолжен тренд на намалување на бројот на регистрирани невработени во Агенцијата за вработување, кој во јуни изнесува 348.222 лица**

1. Реален сектор

1.1. Кумулативниот годишен пораст на индустриското производство во периодот јануари-јуни 2008 година изнесува 9,0%.

Анализирано по сектори, раст на индустриското производство во овој период е забележан во секторите Вадење руди и камен од 12,8% и Преработувачка индустрија од 9,9%, додека секторот Снабдување со електрична енергија, гас и вода регистрира раст од 0,3%.

Во рамки на Преработувачката индустрија, која има најголемо учество во вкупниот индекс (83,9%), главни носители на растот се производството на прехранбени производи и пијалаци со раст од 5,7%, производството на тутунски производи со 14,8%, издавачка дејност, печатење и репродукција на снимени медиуми со раст од 39,7%, нафтена индустрија со раст од 21,2%, производството на хемикалии и хемиски производи со 5,9%, производството на основни метали со 12,8%, производството на метални производи во метало-преработувачката фаза, освен машини и уреди со 19,8% и производството на електрични машини и апарати, неспомнати на друго место со раст од 54,7%.

Индексот на индустриското производство во мај 2008 година забележа годишно зголемување од 12,3%, додека месечниот пораст изнесуваше 1,7%.

1.2. Во првата половина од 2008 година, во однос на истиот период минатата година, цените на производителите на индустриски производи се зголемија за 12,1%.

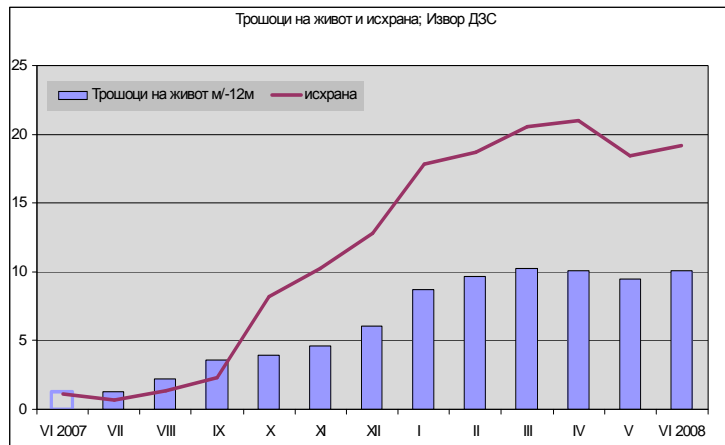
Растот главно се должи на зголемените цени на производители на индустриски производи во преработувачката индустрија од 14,1%, и тоа, конкретно, во гранките прехранбена индустрија од 11,5%, нафтната индустрија од 33,9%, производство на основни метали од 17,3%, и производство на електрични машини и апарати, неспомнати на друго место од 23,4%.

Во јуни 2008 година цените на производители на индустриски производи во однос на истиот месец од 2007 година се зголемија за 15,7%.

Споредено со претходниот месец, цените на производители на индустриски производи во јуни порасна за 2,8%. Значи, и во наредниот период може да се очекува пораст на цените на финалните добра како резултат на зголемените трошоци на производство.

1.3. Во периодот јануари-јуни 2008 година, цените на стоките за лична потрошувачка, мерени преку индексот на трошоци на живот, се зголемија за 9,7% во однос на истиот период од претходната година.

Трошоците на живот во јуни 2008, во споредба со јуни 2007 година, се зголемија за 10,1%. Растот главно се должи на зголемените трошоци за исхрана од 19,2%, ресторани и хотели 12,8%, сообраќајни средства и услуги 7,5%, тутун и пијалаци 3,6%, домување 3,6%, облека и обувки 3,7% итн.

Споредено со претходниот месец, трошоците на живот во јуни пораснаа за 0,3%.

Вредноста на потрошувачката кошница за исхрана и пијалаци за едно четиричлено домаќинство за јуни 2008 година, пресметана врз основа на цените на мало, изнесува 12.333 денари и во однос на претходниот месец е повисока за 0,7%.

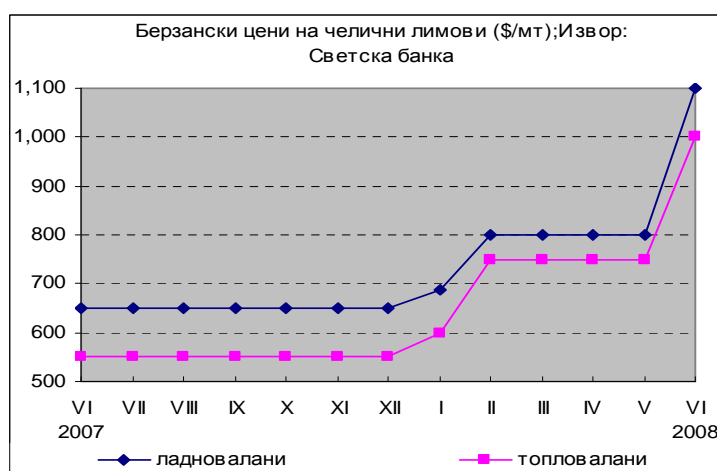
1.4. Во јуни 2008 година, на светските берзи имаше пад на цените на најголемиот дел од металните и прехранбените производи, додека енергенсите забележаа раст на цената.

Во јуни, цената на нафтата на светската берза се зголеми за 7,3% во однос на мај, и достигна цена од 133,05 долари за барел. Споредено со јуни од претходната година, цената на нафтата е зголемена за 86,5%.

Цената на житото во јуни регистрираше месечен раст од 6%,.

Во рамки на металните производи, никелот, како производ со високо учество во македонскиот извоз, забележа месечен пад на цената од 12,4%.

И покрај ваквите движења, шестиот месец од годината ќе остане запаметен по промената на цената на челикот и челичните лимови, која дојде по четири месечен период на мирување на берзанските цени на овие производи. Притоа зголемувањето е најголемо кај ладноваланите челични лимови и изнесува 37,5%, (1.100 далари за еден метрички тон)

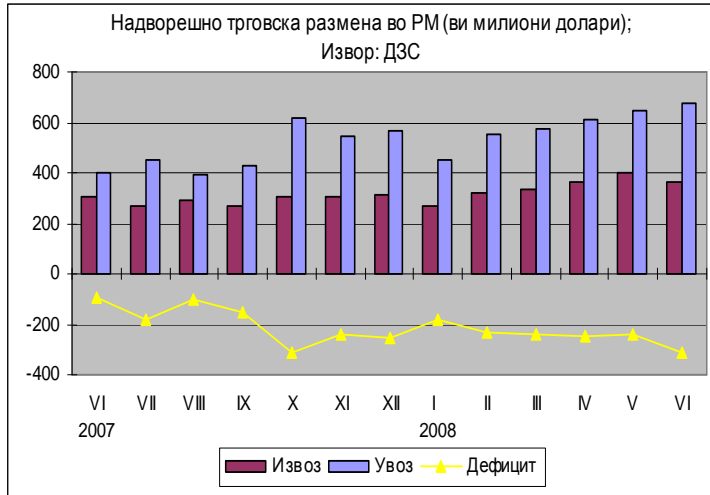

за разлика од топоваланите челични лимови каде зголемувањето изнесува 33,3% (1.000 долари за еден метрички тон). Имајќи го предвид претходното искуство со движењето на цените на овие челични производи на светските берзи, во наредните неколку месеци не се очекува промена на цената на овие производи.

2. Надворешен сектор

2.1. Во првата половина од 2008 година, вкупната надворешно-трговска размена, во доларска вредност забележа висок пораст од 45% во однос на истиот период минатата година.

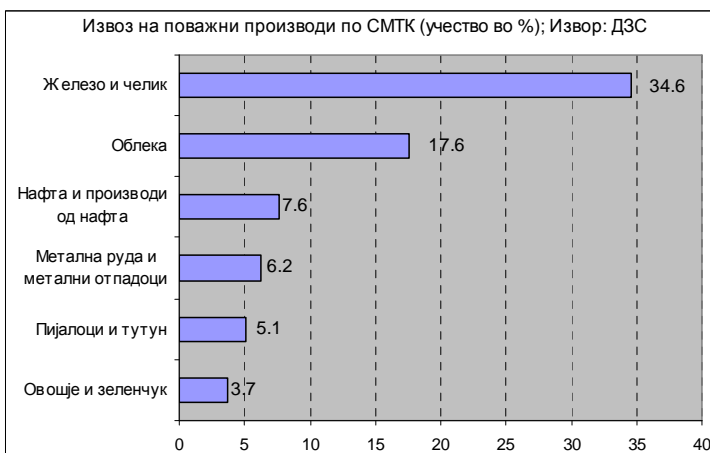
Притоа, физичкиот обем на извозот е зголемен за 8,6%, а неговата вредност достигна 2.045 милиони долари, што претставува пораст од 27,8%. Зголемувањето на количинскиот увоз на стоки изнесува 13,3%, а неговата вредност оствари износ од 2.213,3 милиони долари, или пораст од 57,5%. При вакви движења, поради поинтензивниот пораст на увозот од извозот дојде до натамошно продлабочување на дефицитот во стоконата размена, при што **најголем придонес има намалувањето на позитивното салдо во размената на железо и челик и порастот на негативното салдо во размената на енергија, а посебно на увозот на електрична енергија и на нафта и производи од нафта.**

Во периодот јануари - јуни 2008 година увезена е нафта и нафтени деривати во износ од 522 милиони долари, што претставува зголемување од 107,4% во однос на истиот период минатата година. Со оглед дека увезената количина, пак, е зголемена за 20,3%, се потврдува фактот дека повисоката вредност на увозот на нафта и нафтени деривати се должи првенствено на исклучително високиот пораст на нивната цена на светските берзи. Поради ваквите движења дефицитот на размената само на овој производ во првата половина од годината е зголемен за 170,4 милиони долари.

Според податоците изразени во САД долари, поголемиот извоз остварен во овој полугодишен период за 478 милиони долари, во најголем дел се должи на зголемениот извоз на следните производи: нафта и производи од нафта за 100 мил. долари (20,9% од вкупниот пораст), облека 75,3 мил. долари (15,8% од вкупниот пораст), Метална руда и метални отпадоци 62,6 мил. долари (13,1% од вкупниот пораст), железо и челик 58,4 мил. долари (12,2% од вкупниот пораст), Тутун и преработки од тутун 21,4 мил. долари (4,5% од вкупниот пораст) и друго.

2.2. Главни групи производи (според СМТК) со најголемо учество во извозот во овој период се: железо и челик со 34,6%, облека 15,8%, нафта и производи од нафта 7,6, метална руда и метални отпадоци 6,2%,

пијалоци и тутун 5,1%, овошје и зеленчук 3,7%. Овие шест групи производи сочинуваат 74,8% од вкупниот извоз на државата.

Најголем дел од увозот на стоки во првото полугодие отпаѓа на: нафта и производи од нафта (522 мил. долари), железо и челик (415,8 мил. долари), текстилни предива и слично (243,4 мил. долари), друмски возила (236,4 мил. долари), електрична енергија (179 мил. долари), метална руда и метални отпадоци (125,6 мил. долари), електрични машини и делови (101 мил. долари), индустриски машини и делови (100,8 мил. долари), и друго.

2.3. Гледано по региони, во првите шест месеци од 2008 година, доминира ориентираноста на македонската економија кон Европската унија (ЕУ 27), која има доминантно учество во вкупната надворешно-трговска размена од 58,3% (извоз на стоки 60,1% и увоз на стоки 46,9%). Извозот во Европската Унија е поголем за 11,8%, а увозот бележи поинтензивен пораст од 44,6%, во однос на истиот период од 2007 година. Во анализираниот период јануари-јуни 2008 година, околу 80% од трговскиот дефицит на земјата е остварен во трговската размена со Русија, Швајцарија, Кина, Турција, Полска, и Украина.

Неколку години наназад надворешно-трговската размена со Швајцарија, се до крајот на 2006 година, бележеше незначителен дефицит. Но, во последниот квартал од 2007 и посебно во првата половина од оваа година, остварен е голем дефицит во трговската размена со оваа земја, кој се должи пред се на зголемувањето на увезените количини на електрична енергија од оваа земја во текот на последните месеци од 2007 и првата половина од оваа година.

2.4. Гледано по валутна структура, и во овие шест месеци, еврото станува се по доминантно, при што 73,5% од надворешно-трговската размена е реализирана во евра и во однос на истиот период минатата година претставува пораст од 4,2 процентни поени (п.п.). На страната на извозот и увозот, еврото е застапено со 77% и 71,4%, соодветно и во однос на истиот период лани претставува поинтензивен пораст кај извозот за 8,2 п.п., а кај увозот овој пораст изнесува 1,5 п.п..

3. Фискален сектор

3.1. Во првото полугодие од 2008 година, вкупните приходи на Централниот буџет изнесуваат 41.123 милиони денари (10,8% од БДП), што претставува зголемување од 21,9% во однос на истиот период од минатата година. Ваквото зголемување на приходите се должи на зголемената наплата на даночните приходи.

Даночните приходи во овој период се реализирани во износ од 37.719 милиони денари, што претставува зголемување од 18,0% во однос на истиот период минатата година.

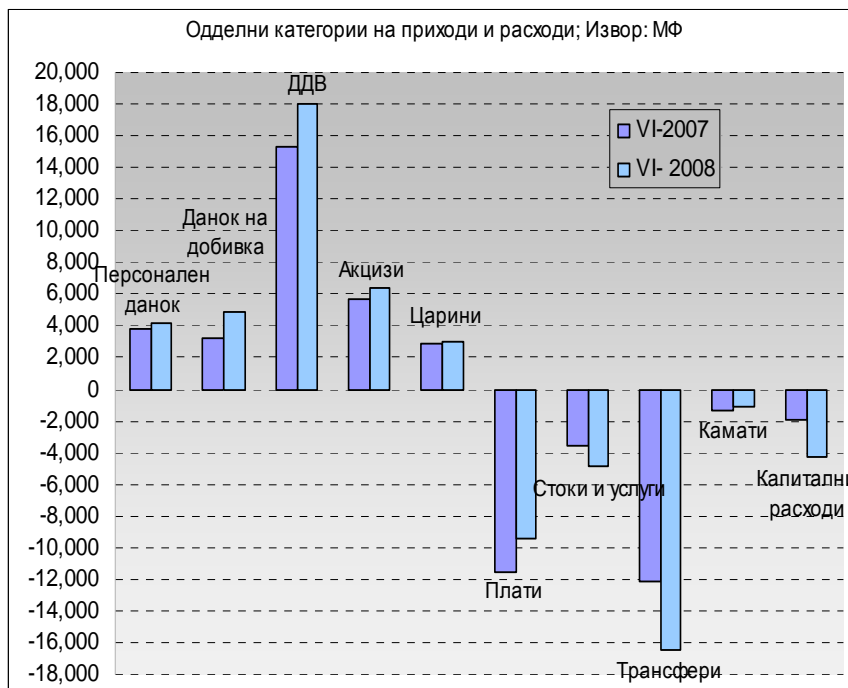
Учеството на ДДВ во вкупните даночни приходи во првите шест месеци од 2008 година изнесува 47,7%, а на акцизите 16,8%, при што, од овие два даноци се остварени приходи од 24.349 милиони денари, односно речиси 2/3 од вкупните даночни приходи (6,4% од БДП). Гледано по одделни категории, приходите од ДДВ забележаа значаен пораст од 18,0%, акцизите од 11,3%, данокот на добивка од цели 49,7% односно досега остварени 54,4% во однос на ребалансираниот план (иако со намалена стапка од 10%), приходите од царина се остварени повеќе за 3,9%, додека приходите од персоналниот данок се зголемени за 9,3% споредено со истиот период лани и покрај намалената и унифицирана даночна стапка од 10%. Неданочните приходи (3,404 милиони

денари) се зголемени за речиси 2,5 пати во однос на истиот период минатата година.

3.2. Во периодот јануари-јуни од 2008 година, вкупните расходи на Централниот буџет изнесуваа 36.062 милиони денари (9,5% од БДП), што е повеќе за 18,6% во однос на истиот период од 2007 година.

Во структурата на реализираните вкупни расходи тековните расходи (31.796 милиони денари) учествуваат со 88,2%, додека капиталните расходи забележуваат учество од 11,8%.

Најголеми расходни ставки се трансферите (16.429 милиони денари) и платите и надоместоците

(9.459 милиони денари). Во вкупните расходи на Централниот буџет, расходите за плати и надоместоци во овој период учествуваат со 26,2% и во однос на истиот период лани се намалени за 17,9%.

Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 4.847 милиони денари, односно имаат поголемо остварување во споредба со 2007 година за 37,5%.

Во делот на трансферите, во овој период се потрошени 35,8% повеќе средства споредено со истиот период 2007 година и претставуваат најголема расходна ставка, односно учествуваат со 45,6% во вкупните расходи (4,3% од БДП). Ваквото остварување се должи на фактот дека се зголемува бројот на единици за локална самоуправа кои преминаа во втората фаза на децентрализација, така што средствата за исплата на плати во образованието и за градинките на 57 општини се исплаќаат преку трансфери за општините. Трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се извршени во износ од 4.856 милиони денари или за 188 милиони денари помалку (3,7% намалување). Каматите се реализирани во износ од 1.061 милиони денари што е помалку за 18,1% во споредба со 2007 година.

Во анализираниот период средствата за капитални расходи изнесуваат 4.266 милиони денари, што е зголемување од 2,2 пати во споредба со истиот период 2007 година.

3.3. Оттука во периодот јануари- јуни 2008 година остварен е суфицит на Централниот Буџет од 5.061 милиони денари (1,3% од БДП), додека суфицитот на консолидираниот буџет изнесува 4.417 милиони денари (1,2% од БДП).

4. Монетарен сектор

4.1. Во јуни 2008 година примарните пари¹ остварија засилен раст од 22% на годишна основа, во услови на пораст на готовите пари во оптек од 2,1% и висок пораст на вкупните ликвидни средства на банките од 41,8%.

На месечна основа примарните пари забележаа пораст од 9,4%, кој целосно се должи на порастот на вкупните ликвидни средства на банките од 18,7%. Готовите пари во оптек бележат пад од 1,4% во однос на минатиот месец.

Во јуни 2008 година, во услови на тендер на износи, каматната стапка на благајничките записи го задржа нивото од 7%.

Каматните стапки на државните хартии од вредност изнесуваат 7,10% за три месечните државни записи, 7,20% за шест месечните и 7,30% за дванаесет месечните државни записи. Во јуни се одржа аукција на 3 годишна обврзница при што беше понудена купонска каматна стапка од 8%. Државните записи за монетарни цели од почетокот на 2008 година постепено се намалуваа и во јуни се изврши нивно целосно повлекување од примарниот пазар за државни хартии од вредност.

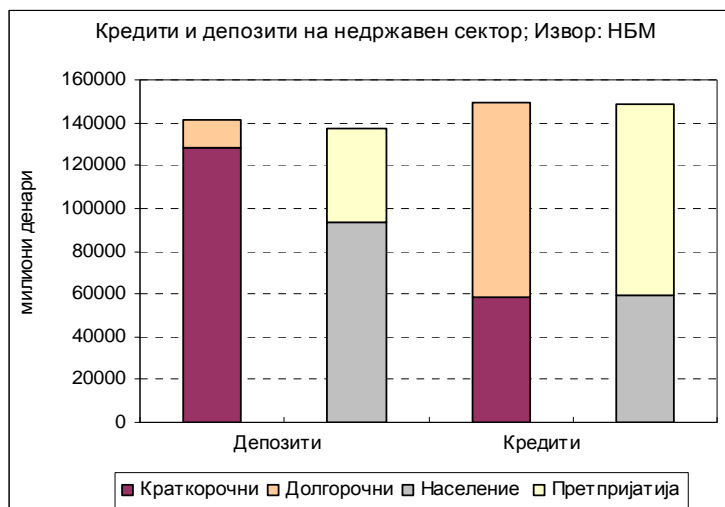
4.2. Вкупниот депозитен потенцијал на недржавниот сектор² бележи забавен раст од 18,7% во однос на минатата година (наспроти 21,2% во мај 2008 година). На месечна основа вкупните депозити се повисоки за 1%, при што денарските и девизните депозити имаат речиси еднаков придонес (48,8% и 51,2%, соодветно).

Во јуни 2008 година, денарските депозити бележат засилен пораст од 1% на месечна основа, додека девизните депозити го забавија растот и се повисоки за 0,9%. На годишно ниво денарските и девизните депозити остваруваат пораст од 21% и 16,8%, соодветно.

Месечниот пораст на вкупните депозити во целост се должи на

зголеменото штедење на населението, 1,4% на месечна основа, со оглед дека заштедите на корпоративниот сектор регистрираат опаѓање од 0,1%. Во однос на минатата година депозитите на населението и претпријатијата се повисоки за 20% и 13,4%, соодветно.

Анализата на рочната структура покажува забавен раст на краткорочните депозити во јуни, 15,9% на годишна основа, додека долгорочните депозити бележат пораст од речиси 55% и благо зголемување на учеството во вкупниот депозитен потенцијал. На месечна основа краткорочните депозити се зголемени за 1% а долгорочните за 0,8%.

¹ Примарните пари се пресметуваат како збир од готовите пари во оптек, готовината во благајна и сметките на банките со задолжителната резерва на девизните депозити.

² Вкупниот депозитен потенцијал ги вклучува немонетарните и квази депозитите.

4.3. Во јуни 2008 година се забележува забрзување на растот на кредитите кон приватниот сектор. Месечниот пораст на кредитите од 3% произлегува главно од зголеменото кредитирање на корпоративниот сектор (придонес од 56,1%) и покрај високиот пораст на кредитите на населението. Во однос на минатата година кредитниот раст бележи забавување и изнесува 42,1% (наспроти 43,4% во мај).

Месечниот пораст на кредитите на населението во јуни регистрира благо забавување и изнесува 3,3%, додека кредитите на претпријатијата регистрираа засилена динамика на пораст од 2,8% (наспроти 1,3% во мај), при интензивирање на растот и кај краткорочните и кај долгорочните кредити на претпријатијата. На годишна основа, пласманите кон населението и претпријатијата се зголемија за 54,5% и 34,7%, соодветно.

Во рамки на кредитите на претпријатијата, на годишна основа се забележува пораст на краткорочните и долгорочните кредити на претпријатијата, од 30,7% и 38,2% соодветно. На месечна основа, краткорочните кредити на претпријатијата забележаа пораст од 2,5%, додека долгорочните кредити се повисоки за 2,9%.

Од аспект на валутата, денарските кредити (кои ги вклучуваат и кредитите со валутна клаузула) бележат пораст од 47,3% на годишно ниво. Девизните кредити бележат пораст од 27,1% на годишна основа. Во однос на минатиот месец денарските пласмани се зголемени за 3,1% и имаат доминантен придонес во вкупниот кредитен раст. Девизните кредити се повисоки за 2,6%.

4.4. Во јуни 2008 година просечната каматна стапка на денарските кредити забележа благ пораст од 0,1 пп на месечна основа и изнесува 9,7%. Просечната каматна стапка на девизните кредити не забележа промени во однос на минатиот месец и се задржа на ниво од 8,1%. Во однос на минатата година се забележува релаксирање на каматните услови на банките, односно просечната каматна стапка на денарските кредити оствари пад од 0,6 пп, додека просечната каматна стапка на девизните кредити е намалена за 0,3 пп. Пасивната каматна стапка на денарските депозити и во јуни 2008 година регистрира пораст од 0,1 пп на месечно ниво и изнесува 5,8%, додека на годишна основа истата бележи зголемување од 1 пп. Просечната каматна стапка на девизните депозити е непроменета во однос на минатиот месец и останува 2,3%, но на годишна основа бележи пораст од 0,4 пп.

4.5. Бруто девизните резерви во јуни 2008 година изнесуваат 1.543 милиони евра и во однос на декември 2007 година остварија пораст од 1,2%. На месечно ниво истите бележат засилен пораст од 2,2%, во услови на нето откуп на девизниот пазар од 19,4 милиони евра. Имено, на девизниот пазар во јуни беа откупени 19,4 милиони евра а продажба не е забележана. Преку трансакциите на девизниот пазар НБРМ креираше ликвидност.

5. Социјален сектор

5.1. Во првата половина од 2008 година, во Агенцијата за вработување на Република Македонија регистрирани се вкупно 103.997 засновани нови работни односи, што претставува 14,0% повисоко ниво споредено со истиот период од претходната година, но воедно се забележува и забавување на стапаката на раст. Имено, 43,8% се однесуваат на неопределено време, додека останатиот дел е на определено време и вршење сезонски работи. Во месец јуни бројот на новите вработувања е зголемен за 15.927, при што 30,0% се од регистарот на Агенцијата, и тие претставуваат 45,8% од вкупниот одлив од Регистарот. Додека, како прилив во Агенцијата се регистрирани 6.769 лица, од кои 51,8% се лица на кои им престанал работниот однос.

Како резултат на ова, забележано е намалување на невработеноста за 3.652 лица, односно 1,04% споредено со претходниот месец. Така, во јуни 2008 година бројот на невработени изнесува 348.222 лица, од кои 73.521 (21,1%) се изјасниле дека се пријавуваат само за остварување на правото на здравствено осигурување, а останатите активно бараат работа. Споредено со истиот месец од претходната година бројот на невработени лица е намален за 5,1%.

Најголем процент од невработените, односно 66,7% се од урбани средини (градско население), а 58,3% се мажи. Анализирани според образованието, поголемиот дел, односно 52,6% од невработените се неквалификувани или полуквалификувани, додека 6,9% имаат вишо или повисоко ниво на образование. Гледано според возрастните групи, најмногу невработени има за категоријата 25-29 години, односно 13,8% од вкупниот износ. Имено, 82,8% имаат статус на невработени една година или повеќе.

5.2. Во јуни 2008 година, во Фондот за пензиско и инвалидско осигурување се евидентирани 272.651 пензионери, што претставува годишно зголемување од 1,1%.

За исплата на пензии, во овој месец се потрошени 2.362,2 милиони денари, што претставува 51,6% од вкупните социјални трансфери во владиниот Буџет. Во јуни просечната пензија изнесува 8.875 денари, што претставува годишен пораст од 14,4%, и се очекува овој процент да се зголеми во јули, за кога е планирано

дополнително зголемување на пензиите. Соодносот просечна пензија со просечна исплатена нето плата во мај 2008 година (последен расположлив податок) изнесува 56,5%.

5.4. Во периодот јануари–мај 2008 година (последни расположиви податоци) споредено со истиот период од 2007 година, забележан е пораст на просечната номинална и реална нето плата за 10,1%, односно 0,5%.

Во мај 2008 година просечната нето-плата изнесуваше 15.728 денари по вработен, и е номинално за 9,8% повисока во однос на мај 2007, додека споредено со претходниот месец растот на нето платите изнесуваше 0,8%. Процентот на невработени кои не примиле плата продолжува да се намалува, и во мај изнесуваше 9,0%, така што споредено со истиот месец од претходната година е понизок за 3,3 процентни поени.

